

Vrede

DOOR DE

Geest

& DE BEDIENING VAN DE
VROUW IN DE KERK

⁸ *Een zuigeling zal zich vermaken bij het hol van een adder,
en in het nest van een gifslang zal een peuter
zijn hand steken.*

⁹ *Men zal nergens kwaad doen of verderf aanrichten
op heel Mijn heilige berg,
want de aarde zal vol zijn van de kennis van de HEERE,
zoals het water de bodem van de zee bedekt.*

- Jesaja 11:8-9*

(HSV)

*Genesis 3:15; Numeri 21:9; Johannes 3:14; Markus 16:18

PENTECOSTAL PEACE BY THE SPIRIT SERIES 1

Vrede

DOOR DE

Geest

& DE BEDIENING VAN DE
VROUW IN DE KERK

RALF LUBS, AUT.

LYDIA LUBS & RUBEN HERREMANS, VERT.,

SONJA HANKE, RED.

PEACE LITERATURE
BRUSSELS, BELGIUM

Vrede door de Geest en de bediening van de vrouw in de kerk
Pentecostal Peace by the Spirit Series Volume 1 [PPSS 1]
Copyright © 2020 Ralf Lubs

Vertaald uit het Engels : *Peace by the Holy Spirit and Women's Ministry*
Vertaling : Lydia Lubs & Ruben Herremans

Eerste uitgave, 2020
Gepubliceerd door PeaceLiterature
Afdrukt in Brussel, België.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaargemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal, elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige ander manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van PeaceLiterature.

Redacteur serie : Ralf Lubs
Redacteur : Sonja Hanke
Vormgeving en realisatie : PeaceLiterature

De Bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © Stichting HSV 2010-2016. Andere Bijbelcitaten zijn afkomstig uit Het Boek, Nestle Aland 28 (NA28) en Biblia Hebraica Stuttgartensia (BHS). Toegestaan gebruik.

Paperback ISBN : 978-9-46396-015-1

PEACE
LITERATURE
Books for Ministry & Peace by the
Spirit

PeaceLiterature, opgericht in 2020, Brussel BELGIË, publiceert en verkoopt christelijke boeken. Onze passie is het verspreiden van exegetische theologie voor praktische bediening in Europa en daarbuiten. We hopen leken, kerkleiders en academici toe te rusten om verder te bouwen aan de vrede door samen te werken met de Geest van God.

E-mail : info@peaceliterature.com

Site internet : www.peaceliterature.com

Dit boek is bijzonders aan alle kerkleiders toegewijd
die door de Heilige Geest weten dat God in hun kerk vrouwen heeft
beroepen om te preken en onderwijs te geven
en die willen weten op welke manier de Heilige Geest de Bijbelse
auteurs heeft geïnspireerd om dit als Gods plan duidelijk te maken.

Met dank aan mijn vrouw Dora, mijn kinderen Lydia, Paola en
Daniel en mijn ouders Klaus en Maren Lubs voor alle steun en liefde
doorheen dit proces.

INHOUD

VOORWOORD	9
INLEIDING	13
Het middelpunt: Vrede door de Heilige Geest	17
Probleem, doel en structuur	17
Methodologie	18
Afbakeningen en Vooronderstellingen	19
I. SHALOM IN GENESIS: HET SCHEPPINGSVERHAAL	23
<i>Šelem</i> (שָׁלֵם) - “naar ons <i>evenbeeld</i> ”	23
<i>Domát</i> (דָּמוּת) - “naar Onze <i>gelijkenis</i> ”	24
<i>Qārā</i> ’ (אָרָא) - “zij zal mannin <i>genoemd worden</i> ”	27
<i>Šēlā</i> ’ (שָׁלָא) - “en Hij nam een van zijn <i>ribben</i> ”	30
<i>‘ēzer</i> (עֵזֶר) - “ik wil hem een <i>helper</i> geven”	31
<i>Tšūqá</i> (תְּשׁוּבָה) en <i>Māšál</i> (מָשָׁל) - “hij zal over jou <i>heersen</i> ”	34
Een waarschuwing tegen verkeerde conclusies	37
Scheppingsvolgorde en binnenbijbelse interpretatie.	37
Adam en Eva als representatie en binnenbijbelse Interpretatie ..	38
II. HET SCHEPPINGSVERHAAL VOLGENS PAULUS	40
Het scheppingsverhaal door Paulus in 1 Tim 2:12–15	40
Algemene principes van de tekst	40
Context	40
<i>Epitrepō</i> (ἐπιτρέπω) - “Ik <i>laat het niet toe...</i> ”	45
<i>Authenteō</i> (αὐθεντέω)	47
Het argument van de tekst	48
Priscille in Efeze	54
Hoe Paulus het scheppingsverhaal in 1 Korintiërs 11 gebruikt	56
Algemene beginselen van de tekst	56
Het argument van de tekst	58
Leiderschap volgens het boek van Genesis - <i>Kephalē</i>	64
<i>Kephalē</i> (κεφαλή)	66
Hoe Paulus het scheppingsverhaal in Efeziërs 5:25 gebruikt	72

III. LEIDERSCHAP IN DE GEMEENTE IN DE EERSTE EEUW	77
<i>Episkopos</i> (ἐπίσκοπος) - Opzichter.	77
De vrouwelijke voorgangers in Zacharia 8:4.	81
Criteria van diaken, opzichters en oudsten.	83
Diakonie (<i>diakonia</i> /διακονία) in de brieven van Paulus.	88
Onderwijs in een gemeenschap - Kolossenzen 3:16	89
Onderwijs, profetie en toetsing (<i>prophēteia</i> /προφητεία)	91
Onderwijs en autoriteit (<i>exousia</i> /ἐξουσία)	94
Junia - Een vrouw onder de apostelen.	95
CONCLUSIE	101
DEFINITIES	104
EINDNOTEN	101
BIBLIOGRAFIE	135

VOORWOORD

Lid: “Waarom preekt een vrouw in uw kerk?
In 1 Timoteüs 2:12–14 staat er dat een vrouw geen leer mag geven. Tenminste niet voor een gemengde groep, dus als er mannen aanwezig zijn ... Ze respecteert dus de orde van de schepping niet.”

Voorganger: “Oké, maar volgens die logica komen meisjes en kinderloze vrouwen ook niet in de hemel.”

Lid: “Waarom denk je dat?”

Voorganger: “Dit is wat er staat in vers 15: ‘Maar zij zal gered worden door het baren van kinderen. 1 Timotheüs 2:12–14 geldt alleen voor alle vrouwen als vers 15 ook voor alle vrouwen geldt.’”

Lid: “Welke vertaling heeft u? Ik heb de woorden ‘Maar ook zij zal gered worden, zelfs en vooral als ze haar taak als moeder vervult’.”

Voorganger: “Echt waar?”

Lid: “Ja. En de voetnoot in mijn Studiebijbel zegt dat kinderloze vrouwen spirituele kinderen kunnen krijgen, dat telt ook.”

Voorganger: “... ”

Wat zou u als voorganger antwoorden? Dit gesprek komt uit de kerkelijke praktijk en is ook in 2020 nog hypercultureel relevant. Daarom blijft Bijbels onderzoek onmisbaar voor de praktische kerkelijke bediening en maakt het deel uit van de verantwoordelijkheid en basissuitrusting van elke voorganger of team van voorgangers.

INLEIDING

Sinds de zondeval hebben conflicten tussen individuen en groepen het sociale leven van mensen gekarakteriseerd. Sinds de zondeval was de Heilige Geest aan het werk om de relatie tussen mensen en God en tussen mensen onder elkaar in Christus te herstellen. Het dominerende thema, het theologische centrum, het hoofddoel van de communicatie van de hele Bijbel is dus shalom gerealiseerd door de Heilige Geest.¹

Een van de in-groep/out-groep conflicten doet zich voor tussen man en vrouw. Gemaakt om samen in harmonie te leven heeft de zondeval tweedracht gezaaid in deze prachtige relatie en uit elkaar gedreven wat God heeft verenigd. Deze schending is niet alleen zichtbaar in het gezinsleven, maar ook in de kerk.

In-groep/out-groep

“Is het één van ons?’ ... Mensen hebben een spontane voorkeur voor het bekende, voor wie tot die zoegenaamde ‘in-groep’ behoort. ... Ten aanzien van ‘out-groep’ mensen functioneert juist het omgekeerde principe. ... Geslacht kan een element zijn om te bepalen of iemand tot de ‘in-groep’ dan wel tot de ‘out-groep’ behoort.”

Draulans & Smet, *M/v: Over cultuurverandering*, 62–63.

Complementaristen die vertegenwoordigd worden door de Council on Biblical Manhood and Womanhood (CBMW) pleiten op basis van de ‘Danvers Statement’ (1987), de ‘Nashville Statement’ (2017), en literaire werken zoals *Recovering Biblical Manhood and Womanhood*² dat de echtgenoot door God³ ontworpen is om als leider van

het huis te functioneren en dat de echtgenote onderdanig wordt gesteld aan haar man, die op zijn beurt in een liefdevol en nederig leiderschap voorziet. Evenzo kunnen bepaalde rollen in de kerk niet door vrouwen worden ingevuld. De leidinggevende rol van de kerk wordt enkel door mannen ingevuld. In de regel betekent dit dat een vrouw niet van achter de preekstoel mag preken of mag onderwijzen waar mannen aanwezig zijn.

Egalitaristen daartentegen die vertegenwoordigd worden door de Christians for Biblical Equality (CBE), beweren in hun uiteenzetting 'Men, Women and Biblical Equality' (1989) en in literaire werken zoals *Discovering Biblical Equality: Complementarity without Hierarchy*⁴ dat God man en vrouw volledig gelijk aan elkaar heeft geschapen maar dat de man de vrouw begon te domineren na de zondeval. Daarom vertoont een ideaal thuis, hersteld door de Heilige Geest gelijkheid en volledige harmonie in liefde en wederzijds respect wanneer de verschillende rollen onder elkaar worden verdeeld volgens de aanleg die ze van God hebben gekregen. Dit geldt ook voor de kerk. Er zijn geen specifieke rollen voor mannen en voor vrouwen. Gods individuele gaven die door de kerk erkend moeten worden, bepalen de specifieke rol van een man of van een vrouw die een bediening hebben in de kerk. Vrouwen kunnen om die reden dus in principe preken en onderwijzen aan gemengde groepen en zelfs de hoofdvoorganger van een kerk worden.

Een klein verhaaltje - Zo klein is de wereld!

De vakliteratuur van de Engels-, Duits-, Frans-, Spaans- en Italiaanstalige wereld over de bediening van vrouwen in de kerk is nauw met elkaar verbonden. De meest kwalitatieve exegetische literatuur in het Nederlandstalige, Italiaanstalige en Spaanstalige taalgebied wordt vaak (op enkele uitzonderingen na, of 'gemengde werken' [zie bijlage]) uit het Engels vertaald :

Vanaf 2000 was de Engelstalige literatuur tevreden met het versterken van de Bijbelse argumenten van de twee blokken, het proberen van een gulden middenweg te vinden tussen zowel egalitaristen als complementaristen en het schrijven van uitstekende samenvattende literatuur (bijvoorbeeld P. B. Payne, *Man and Woman: One in Christ*, 2009). De aandacht verschuift steeds meer naar kwesties van de christelijke ethiek en antropologie.

Intussen is de thematische literatuur van de Europese taalruimte tot bloei gekomen. De meeste werken in de plaatselijke talen zijn tussen 2004 en 2019 geschreven.

Voor een meer gedetailleerde geschiedenis van de ontwikkeling van de Engelstalige wereld is het volgende artikel een aanrader: Ronald W. Pierce, "Contemporary Evangelicals for Gender Equality," in *Discovering Biblical Equality: Complementarity Without Hierarchy*, ed. R. W. Pierce, R. M. Groothuis en G. F. Fee (Downers Grove: InterVarsity, 2004), 58–75.

Wij zullen daarom een aantal belangrijke sleutelpassages analyseren die het conflict tussen complementaristen en egalitaristen illustreren. Deze passages tonen aan dat de Bijbelse schrijvers het werk van het herstel van shalom tussen verschillende sociale groepen als belangrijkste zorg voor ogen hebben. In ons geval is het het herstel tussen man en vrouw. Terwijl de culturele context ook duidelijk wordt, i.e. de Joodse, Griekse en Romeinse culturen leven voornamelijk op een patriarchische manier, de onderliggende substructuur van het werk van de Heilige Geest is shalom, d.w.z. eenheid, liefde, rechtvaardigheid, harmonie en vrede. Dit is niet alleen tussen Joden en niet-Joden, slaven en meesters etc., maar ook tussen man en vrouw zowel

thuis als in de kerk. Zowel de argumenten van complementaristen als van egalitaristen werden kritisch beoordeeld op basis van een onafhankelijke analyse van de Hebreeuwse en Griekse teksten in het Schrift.

Het middelpunt: Vrede door de Heilige Geest

Het argument dat hier in kaart wordt gebracht is gebaseerd op de suggestie dat Paulus' theologische middelpunt en hoofddoel van communicatie *eirēnē* (εἰρήνη) is door *pneuma* (πνεῦμα).⁵ Met andere woorden, de Heilige Geest brengt in Christus het herstel tot stand van een *šālôm*/shalom (שָׁלוֹם) relatie tussen God en mens, alsook tussen mensen onder elkaar. Het centrale theologische concept in de Hebreeuwse Bijbel is shalom, wat op volmaaktheid duidt, waar niets ontbreekt, waar alles volbracht en perfect is. Vrede verwijst in deze context naar de herstelde relatie die door de Heilige Geest werd voltooid in samenwerking met zowel mannen als vrouwen in Christus. Beide moeten in harmonie hieraan deelnemen zodat de Heilige Geest dit hoofddoel van God realiseert. Dit betekent dat de identificering niet langer gebeurt als Jood of niet-Jood, meester of slaaf, man of vrouw maar 'in Christus.' Het is het ophouden van alle conflicten en de toestand van perfecte harmonie. Hoewel de perfecte toestand van shalom enkel bereikt zal worden na de parousia, is het de verantwoordelijkheid van zowel mannen als vrouwen om samen te werken om de diepgaande ervaring van vrede te bevorderen zowel met God als met mensen.

Probleem, doel en structuur

Het hoofdprobleem is de onenigheid in de relevante literatuur tussen complementaristen en egalitaristen over de rol van de vrouw in de kerk, wat vaak gelinkt wordt aan de rol van de vrouw in het huis. Terwijl egalitaristen voorstander zijn van volledige gelijkheid, niet alleen in waarde maar ook in functie en rol, argumenteren complementaristen dat terwijl er een gelijkwaardigheid in waarde bestaat, er

geen gelijkwaardigheid in functie en rol is, gebaseerd op het scheppingsverhaal en de Bijbelse interpretatie ervan. Bovendien hebben noch complementaristen noch egalitaristen getracht een kader te voorzien dat even ontwikkeld is als in dit onderzoek.

Daarom bestaat het hoofddoel eruit te kijken naar de sleutelpassages die besproken worden als bewijs voor een of andere blokkeringspositie⁶ om te bepalen dat de Heilige Geest vredevolle relaties realiseert door mannen en vrouwen in eenheid te gebruiken om zijn doelen te volbrengen. We beginnen met het scheppingsverhaal, daarna kijken we naar de interpretatie van het Nieuwe Testament van het scheppingsverhaal en tenslotte vestigen we onze aandacht op belangrijke voorbeelden van onderwijzende vrouwen en hoe ze voorgesteld worden in Bijbelse documenten.

Methodologie

Onze belangrijkste instrumenten zullen de maatschappijkritiek en de discoursanalyse zijn. Er zal worden gebruik gemaakt van maatschappijkritiek aangezien onze studie gaat over relaties binnen een culturele context die voornamelijk patriarchaal van aard zijn. Dit vereist een zorgvuldige analyse om de culturele principes uitvoerig te behandelen die een rol spelen bij het bepalen van functie en rol van vrouwen in de kerk en op een secundair niveau thuis, twee aspecten die rechtstreeks met elkaar verbonden zijn.

Op basis hiervan kan een oordeel worden geveld over de verschillen tussen de culturele praktijken en de universele principes die een herstel weerspiegelen van de situatie vóór de zondeval door de Heilige Geest in de messiaanse kerk van Jezus Christus, waarbij er wordt overgegaan tot een samenwerking tussen alle leden van de kerk om een intensivering van de shalom te ervaren als gevolg van het werk van de Geest die de conflicten tussen alle sociale groepen oplost. Ten tweede zullen we gebruik moeten maken van de discoursanalyse als taalkundige discipline op basis van de aard van de Bijbelse communicatie. De verschillende concepten en ideeën kunnen met elkaar wor-

den vergeleken door de werking van semantische velden op het gebied van co-extensies, voornamelijk synoniem, antoniem, meroniem, hypotactisch, enz. om de geest van de Bijbelse auteur te verduidelijken op basis van een beter begrip van de substructuur van de communicatie die zichtbaar is door de semiotische tekens, syntaxis en grammatica. Dit stelt ons ertoe in staat het hoofddoel aan te tonen van de communicatie in de reeks van de gekozen passages, verenigd door een gemeenschappelijk doel, namelijk de verwezenlijking van de vrede door de Heilige Geest in samenwerking met de mensen die alle conflicten tussen man en vrouw oplossen, zodat zij in harmonie samen kunnen leven in Christus.

Afbakeningen en Vooronderstellingen

Onze belangrijkste focus ligt op de rol van de vrouw in de kerk. Hoewel ons onderzoek in de eerste plaats gericht zal zijn op de vrouw in de kerk, gelinkt aan het werk van de Geest die harmonie creëert, is de onderschikking van de vrouw thuis soms intrinsiek verbonden met deze focus en kan die daardoor niet helemaal uitgesloten worden, hoewel die en kan het rol van de vrouw thuis daarom niet volledig worden uitgesloten, hoewel het tussen Joden en niet-Joden in de kerk, tussen meesters en slaven, tussen kinderen en ouders. Andere gespecialiseerde studies moeten zich bezighouden met die even belangrijke zaken die ondergeschikt zal blijven. We zullen het niet specifiek hebben over de oplossing van conflicten die duidelijk aan bod komen in de Schrift. Er wordt geen ruimte gegeven aan de discussie over het auteurschap. Hoewel het merendeel van de relevante literatuur over de behandeling van de pastorale brieven als niet-paulinisch wordt beschouwd, zullen we ze eenvoudigweg behandelen als paulinische documenten, ongeacht de vraag wie ze eigenlijk heeft geschreven. Dit is mogelijk omdat ze, ook al zouden ze niet authentiek paulinisch zijn, drukken ze beslist overtuigingen uit die teruggaan tot minstens zware paulinische invloed. Ze zouden dus geschreven kunnen zijn, als niet door Paulus

zelf, door een van Paulus' discipelen. Dezelfde aanpak zal worden toegepast op OT-boeken, zoals Genesis. De bespreking van het auteurschap zou niet kunnen bijdragen tot het oplossen van ons theoretisch probleem en verdient daarom geen ruimte in deze studie. Er zijn voldoende studies beschikbaar in de relevante literatuur die volledig gewijd is aan de complexe kwestie van het auteurschap, en we delegeren het lezen van deze zaken graag aan de vele gespecialiseerde studies. Galaten 3:28 is een essentiële tekst in het kader van deze studie. Deze tekst is hier echter niet opgenomen vanwege de recente, gedetailleerde en uitstekende masterproef van Sonja Hanke, die door de lezer zou moeten worden geraadpleegd worden.⁷ Helaas is er binnen dit onderzoek niet genoeg ruimte om te schrijven over Jezus en de bediening van de vrouw, noch zal het mogelijk zijn om spectaculaire vrouwelijke predikanten uit het Oude Testament zoals Miriam, Deborah, Hulda, Hannah, enz. te behandelen. Dat zijn onderwerpen die zeker in de toekomst zullen moeten besproken worden.

I.

SHALOM IN GENESIS : HET SCHEPPINGSVERHAAL

“Laten we mensen maken naar ons *evenbeeld*” - *Ṣelem* (צֶלֶם)

Elke ouder wil iets van zichzelf zien in zijn of haar kinderen. Dit heet *ṣelem* (צֶלֶם). Hoewel God ongeslachtelijk en *rûah* (רוּחַ) is, d.w.z. in zijn essentie niet fysiek,⁸ als schepper van alle materie en doordringend in alle materie, maakte hij zowel man als vrouw op een manier dat ze *ṣelem* van God zijn (Genesis 1:26–27). Hierdoor kan God zelf herkend worden, met name het karakter van God, het vermogen om te denken zoals God denkt, en het vermogen om te relateren zoals God relateert. Deze *ṣelem* werd bij de zondeval bedorven door de zonde en vernietigde daarom de shalom-relatie tussen God en de mens, zowel man als vrouw. De zondeval vernietigde ook de shalom-relatie tussen man en vrouw. De mens wordt echter niet volledig beroofd van Gods *ṣelem*.⁹ De vertekening is slechts gedeeltelijk en verschilt van persoon tot persoon. Het herstel vindt in verschillende mate plaat, afhankelijk van de mate waarin het individu bereid is om samen te werken met *rûah* ‘*ādōnāy*’ (רוּחַ אֲדֹנָי). De mens heeft het door God gegeven vermogen om samen te werken met *rûah* ‘*ādōnāy*’ (רוּחַ אֲדֹנָי). Alleen de persoon die zich vrijwillig tegen de Geest verzet, zal de boodschap van redding niet begrijpen of zal deze afwijzen.

Polytheïsten maken een *ṣelem* van de goden die ze zich voorstellen om die *ṣelem* te aanbidden,¹⁰ humanisten zijn op een hoger niveau van afgoderij gekomen, omdat ze tenminste een *ṣelem* aanbidden die kan horen en spreken en bewegen en een echte *ṣelem* van God is, hoewel het een vervormde *ṣelem* is: de mens. Maar het lijkt beter om God te aanbidden en niet de *ṣelem*. En het is beter om de best mo-

II.

HET SCHEPPINGSVERHAAL VOLGENS PAULUS

Paulus gebruikt het scheppingsverhaal in de eerste plaats omdat het de basis is van alle Bijbelse theologie. Het verhaal over de zondeval geeft de oorsprong van alle ketterij aan en de belangrijkste reden voor ketterij: trots, het verlangen om de ander te domineren, man over vrouw, of de ene sociale groep over de andere. In het volgende hoofdstuk wordt Paulus' shalom-interpretatie van het scheppingsverhaal geanalyseerd in 1 Timoteüs 2:12–15 en 1 Korintiërs 11:2–16.

Gebruik van het scheppingsverhaal in 1 Timoteüs 2:12–15

Algemene principes van de tekst

Paulus' *epilogos*^o/conclusie van 1 Timoteüs begint in 6:2c–4. De kern van zijn argument is dat het probleem van de valse leer, die door het-zij vrouwen of het-zij mannen wordt geuit, en die moet worden rechtgezet om de vrede te ervaren die de Heilige Geest doorgeeft aan allen die met hem samenwerken. De algemene principes die hier door Paulus zijn vastgelegd, zijn universele Bijbelse principes die zowel voor mannen als vrouwen gelden. Paulus spreekt tegen hoogmoed en stelt voor om een nederige houding aan te nemen en het leven te laten domineren door de Geest.

Context

Valse leraren veroorzaakten conflicten en betwistten onbelangrijke zaken (1 Timoteüs 1:4–6; 6:4–5; vgl. 2 Timoteüs 2:14, 16–17, 23–24; Titus 1:10; 3:9–11), probeerden onthouding van bepaalde voedingsmiddelen, huwelijk en seksuele relaties in het algemeen (1 Timoteüs

III.

SHALOM - LEIDERSCHAP IN DE GEMEENTE IN DE EERSTE EEUW

Opzichter - Episkopos (ἐπίσκοπος)

In de LXX betekent *episkopos* (ἐπίσκοπος), het hebben van een officiële verantwoordelijkheid, een gezaghebbende positie. De priester Eleazar was verantwoordelijk voor de olie voor de lamp,¹⁷⁷ officieren van het leger,¹⁷⁸ hooggeplaatste civiele autoriteiten,¹⁷⁹ bewakers van het huis van de Heer die door de priester werden aangesteld,¹⁸⁰ en ook voor de hooggeplaatste Levieten.¹⁸¹ Zelfs God wordt in Job 20:29 *episkopos* genoemd. In het messiaanse koninkrijk betekent 'vrede,' *cirēnē* (εἰρήνη), dat de oudste van de kerk, *episkopos*, in rechtvaardigheid, *en dikaiosunē* (ἐν δικαιοσύνη) regeert, dat is een criterium om zelfs oudste te mogen zijn in een kerk. Het concept *episkopos* komt slechts 5 keer voor in de NT. Handelingen 20:28 gebruikt ἐπίσκοπος duidelijk als synoniem van *presbyteros* (πρεσβύτερος). Paulus spreekt de leiding van de delegatie van de Aziatische kerken toe.

“¹⁷Maar hij stuurde iemand uit Milete naar Efeze en liet de ouderlingen (*presbyteros*) van de gemeente halen. ... ²⁸te midden waarvan de Heilige Geest u tot opziensers (*episkopos*) aangesteld heeft om de gemeente van God te weiden, die Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed.”

🔍 Handelingen 20:17, 28 (HSV)

In de brief van Paulus aan de Efeziërs zien we dat het kerkleiderschap, *episkopoi* (ἐπισκόποι) genaamd, verschillende functies kan hebben in de bediening (Efeziërs 4:11) en met verschillende geestelijke gaven kan dienen (Efeziërs 4:4, 8, 16). Omdat de geestelijke gaven zowel op

DEFINITIES

<i>ad hoc</i>	Een argument dat voortkomt uit het moment zelf.
antoniem	Een begrip dat het tegenovergestelde betekent van een ander woord in de tekst. ‘Vloek’ is bijvoorbeeld het tegenovergestelde van ‘zegen.’
co-extensie	Een concept dat gekoppeld is aan een ander concept in de tekst. Bijvoorbeeld, ‘genade’ is een meronymische co-existentie van ‘vrede,’ wat betekent dat genade deel uitmaakt van het idee ‘vrede.’
discoursanalyse	Analyse van de tekst die gebaseerd is op een teksteenheid als discours en die de logische verbanden legt tussen elementen van de tekst met betrekking tot de betekenis in die specifieke tekst, met name op het gebied van grammatica, syntaxis en concepten. Bijvoorbeeld, in de Paulinische groeten is ‘genade’ een aspect van ‘vrede.’
epilogos	Conclusie.
hypotactisch	Een begrip dat onder een ander begrip in de hiërarchische betekenisorde valt. Bijvoorbeeld, in een <i>pater familias</i> -context is ‘vrouw’ hypotactisch voor de man. Een ander voorbeeld zou zijn dat in Romeinen 5:1 ‘gerechtigheid’ hypotactisch is voor ‘vrede,’ omdat gerechtigheid tot vrede leidt.
instrumentalis	Een naamval die het idee van <i>middelen of instrument</i> aangeeft [Met wat?]. Bijvoorbeeld: “De leraar leert de student <i>op basis van boeken</i> .”
locativus	Een naamval die het idee van <i>plaats</i> aangeeft. Bijvoorbeeld: “De leraar leert de leerling in de klas.”
maatschap. kritiek	Maatschappelijke kritiek is een analyse van de tekst die gebaseerd is op maatschappelijke fenomenen. Zo is ‘identificatie’ een sociologisch begrip dat een belangrijke rol speelt en conflicten veroorzaakt tussen verschillende groepen in de kerk, zoals Joden en heidenen. Een ander voorbeeld zou slavernij zijn, hoe het de sociale structuur van de kerk beïnvloedt, tot welk punt de slaven een andere status in de kerk zouden kunnen hebben (in vergelijking met hun situatie buiten de kerk), en hoe de relatie tussen een meester en een slaaf verandert als beiden lid van de kerk worden.
meronym	Een concept dat deel uitmaakt van het semantische veld van een ander concept in het discours (tekst), bijvoorbeeld vreugde is een meronym of een aspect van vrede.
niphal	De lijdende vorm van het Hebreeuwse werkwoord ‘noemen,’ “Het dier <i>wordt genoemd</i> .” Zoals in Genesis 2:23 wordt het niphal (het passief) van ‘roepen’ <i>qānā</i> [קָרָא] gebruikt: <i>yiqqārē</i> [יִקְרָא]. Zie ook <i>qānā</i> [קָרָא].

EINDNOTEN

- ¹ Zie mijn doctoraat die anno 2020/2021 gepubliceerd zal worden, *Vrede door de Heilige Geest in de brieven van Paulus*.
- ² The Council on Biblical Manhood and Womanhood, “The Danvers Statement,” CBMW webpagina, 1987, <https://cbmw.org/about/danvers-statement>; Idem., “The Nashville Statement,” CBMW webpagina, 2017 <https://cbmw.org/nashville-statement>; John Piper en Wayne Grudem, eds., *Recovering Biblical Manhood and Womanhood: A Response to Evangelical Feminism*, 3de editie (Wheaton: Crossway, 2006).
- ³ Beginnend bij de schepping en niet bij de zondeval, bijgevolg als universeel principe.
- ⁴ Christians for Biblical Equality International, “Men, Women, and Biblical Equality,” CBE Webpage, 1989, http://www.cbeinternational.org/sites/default/files/english_0.pdf; Ronald W. Pierce, Rebecca Merrill Groothuis en Gordon D. Fee, eds., *Discovering Biblical Equality: Complementarity without Hierarchy* (Downers Grove: InterVarsity, 2005).
- ⁵ Dat aangetoond wordt in mijn doctoraat die anno 2020/2021 gepubliceerd zal worden.
- ⁶ Een blokpositie maakt het mogelijk om de ene groep geleerden tegenover een andere groep geleerden te plaatsen die op minder belangrijke punten van elkaar verschillen, maar het eens zijn in één hoofdveroordeling, b.v. complementariërs en egalitair.
- ⁷ Sonja R. Hanke, “The Formation of Christian (Gender) Identity in Galatians 3:28: A Historical-Critical and Intertextual Study” (Masterscriptie, Continental Theological Seminary, 2017).
- ⁸ Met Aida Besançon Spencer, “Does God Have a Gender?” *Priscilla Papers* 24.2 (2010): 5–12; zie ook metaforen van moederschap voor God in Beth M. Stovell: “The Birthing Spirit, the Childbearing God: Metaphors of Motherhood and their Place in Christian Discipleship,” *Priscilla Papers* 26.4 (2012): 16–21.
- ⁹ “(...) onder andere betekent ‘evenbeeld’ dat de mens in staat is om een relatie te hebben met God en met Gods schepselen, het concept is ook empowerment. Het (...) is veel positiever dan onze klemtoon op de menselijke zondigheid ons heeft laten inzien.” Vertaald uit het Engels: “(...) among other things ‘image’ means that human beings are able to enter into relationship with God and God’s creatures, the concept is also empowering. It (...) is far more positive than our dour stress on hu-

BIBLIOGRAFIE

- Apuleius. *The Golden Ass, Being the Metamorphoses of Lucius Apuleius*. Redactie van Stephen Gaselee. Medford: Putnam's Sons, 1915.
- Aristophanes. *Aristophanes Comoediae*. PDL 2. Redactie van F. W. Hall and W. M. Geldart. Medford: Oxford, 1907.
- Arndt, William, F. W. Gingrich, en F. W. Danker. *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*. Chicago: University of Chicago Press, 2000.
- Barker, Kenneth L. "Zechariah," in *The Expositor's Bible Commentary: Daniel and the Minor Prophets*. Redactie van Frank E. Gaebelein. Grand Rapids: Zondervan, 1986.
- Baumert, Lisa. "Biblical Interpretation and the Epistle to the Ephesians." *Priscilla Papers* 25.2 (Voorjaar 2011): 22–25.
- Beale, G. K. *A New Testament Biblical Theology: The Unfolding of the Old Testament in the New*. Grand Rapids: Baker Academic, 2011.
- Bearden, Alexander. "On Whether 1 Corinthians 11:2–16 Allows an Egalitarian Exegesis." *Priscilla Papers* 19.4 (Herfst 2005): 16–21.
- Bedale, Stephen. "The Meaning of *Kephalē* in the Pauline Epistles." *JTS* 50 (1954): 211–215.
- Belleville, Linda L. "Exegetical Fallacies in Interpreting 1 Timothy 2:11–15." *Priscilla Papers* 17.3 (Zomer 2003): 3–11.
- _____. *Women and the Church: Three Crucial Questions*. Ada: Baker, 2000.
- Beyse, K.-M. "כֹּהֵן." in *Theological Dictionary of the Old Testament*. Redactie van G. Johannes Botterweck, Helmer Ringgren, en Heinz-Josef Fabry. Vertaald door David E. Green. Grand Rapids: Eerdmans, 1998.
- Bilezikian, Gilbert. "A Critical Examination of Wayne Grudem's Treatment of *Kephalē* in Ancient Greek Texts." Jaarlijkse bijeenkomst van de Evangelical Theological Society in Atlanta. Okt. 20, 1986.
- _____. *Beyond Sex Roles*, 2de ed. Grand Rapids: Baker, 1989.
- _____. "Biblical Community versus Gender-Based Hierarchy: Understanding God's Definition of the Church as the Community of Oneness." *Priscilla Papers* 16.3 (Zomer 2002): 3–10.
- Botterweck, G. Johannes, Helmer Ringgren, en Heinz-Josef Fabry, red. *Theological*

- Dictionary of the Old Testament*, 15 vols. Vertaald door Douglas W. Stott. Grand Rapids: Eerdmans, 2003.
- Callimachus. *Hymns and Epigrams*. Redactie door Ulrich von Wilamowitz-Moellendorf. Medford: Weidmann, 1897.
- CBE International. "Men, Women, and Biblical Equality." http://www.cbeinternational.org/sites/default/files/english_0.pdf.
- Cervin, Richard S. "Does *Kephalē* Mean 'Source' or 'Authority Over' in Greek Literature? A Rebuttal." *TJ* 10 (1989): 85–112.
- _____. "On the Significance of *Kephalē* ('Head'): A Study of the Abuse of One Greek Word." *Priscilla Papers* 30.2 (Voorjaar 2016): 8–20.
- Cicero, M. Tullius. *M. Tulli Ciceronis Orationes: Recognovit Brevique Annotations Critica Instruxit Albertus Curtis Clark Collegii Reginae Socius Scriptorum Classicorum Bibliotheca Oxoniensis*. Redactie door Albert Clark. Medford: Typographeo, 1908.
- Cogan, Mordechai, en Hayim Tadmor. *II Kings: A New Translation with Introduction and Commentary*. AYB 11. New Haven: Yale University Press, 2008.
- Conzelmann, Hans. *I Corinthians: A Commentary on the First Epistle to the Corinthians*. Hermeneia. Philadelphia: Fortress, 1975.
- Coseriu, Eugenio. *Sprachkompetenz*. Tübingen: Franke Verlag UTB, 1988.
- Curtius, Quintus Rufus. *Historiarum Alexandri Magni Macedonis Libri Qui Supersunt*. Redactie door Edmund Hedicke. Medford: Teubneri, 1908.
- D'Angelo, Mary Rose. "The Garden: Once and Not Again; Traditional Interpretations of Genesis 1:26–27 in 1 Corinthians 11:7–12." Pagina's 1–41 in *Genesis 1–3 in the History of Exegesis: Intrigue in The Garden*. SWR 27. Redactie door Gregory A Robbins. Lewiston: Mellen, 1988.
- Davis, John Jefferson. "First Timothy 2:12, the Ordination of Women, and Paul's Use of Creation Narratives." *Priscilla Papers* 23.2 (Voorjaar 2009): 5–10.
- DeMoss, Nancy Leigh. "Femininity: Developing." Pagina's 20–46 in *Biblical Womanhood in the Home*. FFS. Wheaton: Crossway, 2002.
- Dibelius, Martin, and Hans Conzelmann. *The Pastoral Epistles: A Commentary on the Pastoral Epistles*. Hermeneia. Philadelphia: Fortress, 1972.
- Dionysius of Halicarnassus. *Dionysii Halicarnasei Antiquitatum Romanarum Quae Supersunt*. Antiquitates Romanae 4. Redactie door Karl Jacoby. Medford: Teubneri, 1905.
- Dunn, James D. G. *The Epistles to the Colossians and to Philemon: A Commentary*

- on the Greek Text*. NIGTC. Grand Rapids: Eerdmans, 1996.
- Eisenberg, Ronald L. *The JPS Guide to Jewish Traditions*. 1de ed. Philadelphia: The Jewish Publication Society, 2004.
- Elliott, John H. *1 Peter: A New Translation with Introduction and Commentary*. AYB 37B. New Haven: Yale University Press, 2008.
- Ennis, Patricia A. "Portraying Christian Femininity." *JBMW* 8.2 (Fall 2003): 47–55.
- Erickson, Millard. *Who's Tampering with the Trinity? An Assessment of the Subordination Debate*. Grand Rapids: Kregel Academic, 2009.
- Fee, Gordon D. "The Cultural Context of Ephesians 5:18–6:9: Is There a Divinely Ordained Hierarchy in the Life of the Church and Home That is Based on Gender Alone?" *Priscilla Papers* 16.1 (Winter 2002) 3–8.
- _____. *The First Epistle to the Corinthians*. NICNT. Grand Rapids: Eerdmans, 1987.
- Fitzmyer, J. A. "Another Look at *kephalē* in I Corinthians 11.3." *NTS* 35 (1989): 503–11.
- _____. *First Corinthians*. AYB 32. New Haven: Yale University Press, 2008.
- Foster, Timothy D. "1 Timothy 2:8–15 and Gender Wars at Ephesus." *Priscilla Papers* 30.3 (Zomer 2016): 3–10.
- Gesenius, Wilhelm, en Samuel Prideaux Tregelles. *Gesenius' Hebrew and Chaldee Lexicon to the Old Testament Scriptures*. Bellingham: Logos Bible Software, 2003.
- Giles, Kevin. "House Churches." *Priscilla Papers* 24.1 (Winter 2010), 6–8.
- _____. "The Doctrine of the Trinity and Subordination." *Priscilla Papers* 18.3 (Zomer 2004): 13–22.
- _____. *The Trinity and Subordinationism: The Doctrine of God and the Contemporary Gender Debate*. Downers Grove: IVP Academic, 2002.
- Gorman, Heather M. "What Has Aeneas to Do with Paul? Gender, Head Coverings, and Ancient Appeals to Origin Stories." *Priscilla Papers* 30.3 (Zomer 2016): 11–17.
- Grene, D., vert. *The History: Herodotus*. Chicago: University Press, 1987.
- Grenz, Stanley J., en Denise Muir Kjesbo. *Women in the Church: A Biblical Theology of Women in Ministry*. Downers Grove: InterVarsity, 1995.
- Grudem, Wayne. "Does *Kephalē* ("head") mean 'source' or 'Authority over' in

- Greek Literature? A Survey of 2,336 Examples.” *TrinJ* 6 NS (1985): 38–59.
- _____. “The Key Issues in the Manhood-Womanhood Controversy, and the Way Forward.” Pagina’s 18–19 in *Biblical Foundations for Manhood and Womanhood*. Redactie door Wayne A. Grudem, *Foundations for the Family Series*. Wheaton: Crossway, 2002.
- _____. “The Meaning of *Kephalē* (‘Head’): A Response to Recent Studies.” *TrinJ* 11 (1990): 3–72.
- _____. “The Meaning of *kephalē* (‘Head’): An Evaluation of New Evidence, Real and Alleged.” *JETS* 44.1 (Maart 2001): 25–65.
- Hamilton Jr., James M. “Godliness and Gender Relating Appropriately to All (1 Timothy 2:9–12).” *JBMW* 15.1 (Voorjaar 2010).
- Hanke, Sonja R. “The Formation of Christian (Gender) Identity in Galatians 3:28: A Historical-Critical and Intertextual Study.” Masterscriptie, Continental Theological Seminary, 2017.
- Harris, Joshua. “A Word to Husbands (And a Few More for Wives): 1 Peter 3:1–7.” *JBMW* 16.1 (Voorjaar 2011): 34.
- Harris, Murray J. *The Second Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text*. NIGTC. Grand Rapids: Eerdmans, 2005.
- Henry, Carl F. H. *God, Revelation, and Authority*. Wheaton: Crossway, 1999.
- Herodotus, *Herodotus, with an English Translation by A. D. Godley*. Medford: Harvard University Press, 1920.
- Hippocrates. *Hippocrates Collected Works I*. Redactie door W. H. S. Jones. Kansas City: Harvard University Press, 2005.
- Homer. *The Iliad of Homer*. Redactie door Samuel Butler. Medford: Longmans, 1898.
- _____. *The Odyssey with an English Translation by A.T. Murray*. Medford: Harvard University Press, 1919.
- Hooker, Morna D. “Authority on Her Head: An Examination of 1 Cor. XI.10.” *NTS* 10 (1963–64): 410–416.
- Hude, C. *Herodoti Historiae*. 3de ed. Oxford: University Press, 1927.
- Huey, F. B. *Jeremiah, Lamentations*. NAC 16. Nashville: Broadman & Holman, 1993.
- Hunt, Susan. “Women’s Ministry in the Local Church: A Covenantal and Complementarian Approach.” *JBMW* 11.2 (Herfst 2006): 37–47.
- Hurley, J. B. “Did Paul Require Veils or the Silence of Women: A Consideration of

- 1 Cor 11:2–16 and 14:33b–36.” *WTJ* 35.2 (Winter 1973): 190–220.
- _____. *Man and Woman in Biblical Perspective*. Grand Rapids: Zondervan, 1981.
- Hurshman, Laurie C., en Christopher R. Smith. “Headcoverings and Women’s Roles in the Church: A New Reading of 1 Corinthians 11:2–16.” *Priscilla Papers* 17.1 (Winter 2003): 16–21.
- Hübner, Jamin. “Translating ἀθεντέω (*authentēō*) in 1 Timothy 2:12.” *Priscilla Papers* 29.2 (Voorjaar 2015): 16–26.
- Jewett, Paul K. *Man as Male and Female: A Study in Sexual Relationships from a Theological Point of View*. Grand Rapids: Eerdmans, 1975.
- Johnson, Alan F. “A Meta-Study of the Debate over the Meaning of ‘Head’ (*Kephalē*) in Paul’s Writings.” *Priscilla Papers* 20.4 (Herfst 2006): 29.
- Johnson, Kristin L. “Just as the Father, So the Son: The Implications of John 5:16-30 in the Gender-Role Debate.” *Priscilla Papers* 19.1 (Winter 2005): 13–17.
- Kaiser, Walter C. Jr. “Correcting Caricatures: The Biblical Teaching on Women.” *Priscilla Papers* 19.2 (Voorjaar 2005): 5–11.
- Kent, Dan Gentry. “Partners in Mission.” *Priscilla Papers* 13.3 (Zomer 1999): 10–12.
- Keener, Craig S. *Paul Women and Wives: Marriage and Women’s Ministry in the Letters of Paul*. Grand Rapids: Hendrickson, 1992.
- _____. *1–2 Corinthians*, NCBC. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Kittel, Gerhard, Gerhard Friedrich, en Geoffrey William Bromiley. *Theological Dictionary of the New Testament*. Grand Rapids: Eerdmans, 1985.
- Knight, George W. *The Pastoral Epistles: A Commentary on the Greek Text*. NIGTC. Grand Rapids: Eerdmans, 1992.
- Koehler, Ludwig. *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*. Leiden: Brill, 1994–2000.
- Köstenberger, Andreas. “Saved Through Childbearing? A Fresh Look at 1 Timothy 2:15 Points to Protection from Satan’s Deception.” *JBMW* 2.4 (1997): 3–6.
- Kroeger, C. C. “The Classical Concept of Head as ‘Source.’” Appendix III in *Equal to Serve*. Redactie van G. G. Hull. Old Tappan: Revell, 1987.
- Layman, Fred D. “Male Headship in Paul’s Thought.” *WTJ* 15.1 (Voorjaar 1980): 46–67. Available online at http://wesley.nnu.edu/wesleyan_theology/

- theojrnl/11-15/15-04.htm.
- Liefeld, Walter L. "Women, Submission & Ministry in 1 Corinthians." Pagina's 134–53 in *Mickelsen, Women, Authority & the Bible*. Downers Grove: InterVarsity, 1986.
- Loader, William R. G. *Philo, Josephus, and the Testaments on Sexuality: Attitudes towards Sexuality in the Writings of Philo and Josephus and in the Testaments of the Twelve Patriarchs; Attitudes towards Sexuality in Judaism and Christianity in the Hellenistic Greco-Roman Era*. Grand Rapids: Eerdmans, 2011.
- Lohse, Eduard. *Colossians and Philemon a Commentary on the Epistles to the Colossians and to Philemon*. Hermeneia. Philadelphia: Fortress, 1971.
- Manser, Martin H. *Dictionary of Bible Themes: The Accessible and Comprehensive Tool for Topical Studies*. London: Martin Manser, 2009.
- Mathews, K. A. *Genesis 1–11:26*. NAC 1A. Nashville: Broadman & Holman, 1996.
- McLaughlin, Elizabeth W. "Engendering the Imago Dei: How Christ Grounds Our Lives as Parables of the Divine Image." *Priscilla Papers* 23.2 (Voorjaar 2009): 16–20.
- Meeks, Wayne A. *The First Urban Christians: The Social World of the Apostle Paul*. Yale. Yale University Press, 2003, 70–71.
- Meyers, Carol L. and Eric M. Meyers. Haggai, *Zechariah 1–8: A New Translation with Introduction and Commentary*, AYB 25B. New Haven: Yale University Press, 2008.
- Mickelsen, Berkeley. "What Does *kephalē* Mean in the New Testament?" Pagina's 97–110 in *Women, Authority, and the Bible*. Redactie van A. Mickelsen. Downers Grove: InterVarsity, 1986.
- _____. "Who are the Women in 1 Timothy 2:1–15 (Part I)." *Priscilla Papers* 2.1 (Winter, 1988): 754–796.
- Morgan, Teresa. *Literate Education in the Hellenistic and Roman World*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Morris, Leon. *The Epistle to the Romans*. PNTC. Grand Rapids: Eerdmans, 1988.
- Murphy, Roland Edmund. *The Song of Songs: A Commentary on the Book of Canticles or the Song of Songs*. Redactie door S. Dean McBride, Hermeneia. Minneapolis: Fortress, 1990.
- Nancy Vyhmeister, ed. *Women in Ministry: Biblical and Historical Perspectives*. Berrien Springs: Andrew University Press, 1998.
- Naso, P. Ovidius. *Metamorphoses*. Redactie door Hugo Magnus. Medford: Perthes,

- 1892.
- Nebe, Gottfried. "Creation in Paul's Theology." Pages 111–138 in *Creation in Jewish and Christian Tradition*. Redactie door Henning Graf Reventlow en Yair Hoffman. Sheffield: Sheffield Academic, 2002.
- Neusner, Jacob, Alan J. Avery-Peck, en William Scott Green, eds. *The Encyclopedia of Judaism*. Leiden: Brill, 2000.
- Neusner, Jacob. *Method and Meaning in Ancient Judaism*. NTBJS 10. Missoula: University Of South Florida, 1979.
- Nicole, Roger. "Biblical Egalitarianism and the Inerrancy of Scripture." *Priscilla Papers* 20.2 (Voorjaar 2006): 4–9.
- O'Brien, Peter Thomas. *The Letter to the Ephesians*. PNTC. Grand Rapids: Eerdmans, 1999.
- Padgett, Alan G. "Beginning with the End in 1 Cor 11:2–16: Understanding the Passage from the Bottom up." *Priscilla Papers* 17.3 (Zomer 2003): 17–23.
- _____. "Wealthy Women at Ephesus." *JBT* 41.1 (1987).
- _____. "What is Biblical Equality?" *Priscilla Papers* 16.3 (2002): 22–25.
- Park, Janghoon. "Clothing." LBD. Redactie door John D. Barry. Bellingham: Lexham, 2016.
- Payne, P. B. "What Does *kephalē* Mean in the New Testament?" Pagina's 118–32 in *Women, Authority, and the Bible*. Redactie door A. Mickelsen. Downers Grove: Inter Varsity, 1986.
- Peterson, David G. *The Acts of the Apostles*. PNTC. Grand Rapids: Eerdmans, 2009.
- Pierce, Ronald W., Rebecca Merrill Groothuis, en Gordon D. Fee, eds. *Discovering Biblical Equality: Complementarity Without Hierarchy*. Downers Grove: IVP Press, 2005.
- Piper, John, and Wayne Grudem, red. *Recovering Biblical Manhood and Womanhood: A Response to Evangelical Feminism*. Wheaton: Crossway, 2006.
- Piper, John. "The Beautiful Faith of Fearless Submission (1 Peter 3:1–7)." *JBMW* 13.1 (Voorjaar 2008): 48–52.
- Plato. *Platonis Opera*. Redactie door John Burnet. Medford: Oxford University Press, 1903.
- Plutarch. *Moralia*. PDL 4. Redactie door Frank Cole Babbitt. Medford: Harvard University Press, 1936.
- Preuss, Horst Dietrich. "דָּקָה." *TDOT*. Redactie door G. Johannes Botterweck en

- Helmer Ringgren. Vertaald door John T. Willis and Geoffrey W. Bromiley. Grand Rapids: Eerdmans, 1978.
- Prince, David E. "Saved in Childbearing? God's High Calling for Mothers." *JBMW* 8.2 (Fall 2003): 59–65.
- Pseudo-Plutarch. *Moralia*. PDL 5. Redactie door Gregorius N. Bernardakis. Medford: Teubner, 1893.
- Richards, W. Larry. "How Does a Woman Prophecy and Keep Silence at the Same Time? (1 Corinthians 11 and 14)." Pagina's 313–333 in *Women in Ministry: Biblical and Historical Perspectives*. Redactie door Nancy Vyhmeister. Berrien Springs: Andrews University Press, 1998.
- Roberts, Alexander, James Donaldson, en A. Cleveland Coxe, red. *The Apostolic Fathers with Justin Martyr and Irenaeus*. ANF 1. Buffalo: Christian Literature, 1885.
- Safrai, Shamuël. "The Place of Women in First-century Synagogues: They Were Much More Active in Religious Life Than They are Today." *Priscilla Papers* 16.1 (Winter 2002): 9–12.
- Sandys, J. E. *Select Private Orations of Demosthenes (English)*. Medford: Perseus, 1910.
- Schreiner, Thomas R. "Philip Payne on Familiar Ground: A Review of Philip B. Payne." *JBMW* 15.1 (Voorjaar 2010): 33–46.
- _____. "Review of Two Views on Women in Ministry." *JBMW* 6.2 (Herfst 2001): 24–30.
- Scroggs, Robin. "Paul and the Eschatological Woman." *JAAR* 40.3 (1972): 283–303.
- Seneca the Elder. *Annaei Senecae Oratorum et Rhetorum Sententiae Divisiones Colores*. Redactie door Adolf Gottlieb Kiessling. Medford: Teubner, 1872.
- Skinner, John. *A Critical and Exegetical Commentary on Genesis*. ICC. New York: Scribner, 1910.
- Spencer, Aida Besançon. "Does God Have a Gender?" *Priscilla Papers* 24.2 (Voorjaar 2010): 5–12.
- Sterling, Gregory E. et al. "Philo." In *Early Judaism: A Comprehensive Overview*. Redactie door John J. Collins en Daniel C. Harlow. Grand Rapids: Eerdmans, 2012.
- Stovell, Beth M. "The Birthing Spirit, the Childbearing God: Metaphors of Motherhood and their Place in Christian Discipleship." *Priscilla Papers* 26.4 (Herfst 2012): 16–21.

- Strong, James. *A Concise Dictionary of the Words in the Greek Testament and The Hebrew Bible*. Bellingham: Logos Bible Software, 2009.
- Swidler, Leonard. *Women in Judaism: The Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen: Scarecrow, 1976.
- Tacitus, Cornelius. *Annales (Latin)*. Redactie door Charles Dennis Fisher. Medford: Perseus, 1906.
- The Council on Biblical Manhood and Womanhood, "The Danvers Statement," <http://cbmw.org/uncategorized/the-danvers-statement/>.
- The Lexham Analytical Lexicon to the Greek New Testament*. Logos Bible Software, 2011.
- Thiselton, Anthony C. *The First Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text*. NIGTC. Grand Rapids: Eerdmans, 2000.
- Towner, W. Sibley. "Clones of God: Genesis 1:26–28 and the Image of God in the Hebrew Bible." *Interpretation* 59.4 (October 2005): 341–356.
- Virgil, P. Vergilius Maro. *Bucolics, Aeneid, and Georgics Of Vergil*. Redactie door J. B. Greenough. Medford: Ginn & Co., 1900.
- VonRad, Gerhard. "Εἰκὼν." Pagina's 390–392 in *TDNT*. Redactie door Gerhard Kittel, Geoffrey W. Bromiley, and Gerhard Friedrich. Grand Rapids: Eerdmans, 1964.
- Vyhmeister, Nancy, red. *Women in Ministry: Biblical and Historical Perspectives*. Berrien Springs: Andrew University Press, 1998.
- Ware, Bruce A. "Male and Female Complementarity and the Image of God." Pagina's 70–92 in *Biblical Foundations for Manhood and Womanhood*. FFS. Redactie door Wayne Grudem, Wheaton: Crossway, 2002.
- _____. "Male and Female Complementarity and the Image of God." *JBMW* 7.1 (Voorjaar 2002): 14–23.
- Waters, Kenneth L. "Saved Through Childbearing: Virtues as Children in 1 Timothy 2:11–15." *JBL* 123 (2004): 703–735.
- Wilson, Kenneth T. "Should Women Wear Head Coverings?" *Bibliotheca Sacra* 48.592 (Winter 1991): 453.
- Wood, A. Skevington. "Ephesians." In *The Expositor's Bible Commentary: Ephesians through Philemon*. Redactie door Frank E. Gaebelien. Grand Rapids: Zondervan, 1981.
- Xenophon. *Xenophontis Opera Omnia*. PDL 4. Medford: Clarendon, 1910.
- Young, Allison J. "In the Likeness and Unity: Debunking the Creation Order Fallacy." *Priscilla Papers* 23.2 (Voorjaar 2009): 12–15.